

N:o 97.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen; gifven
Kristiania slott den 10 mars 1905.*

Under åberopande af närlagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver
landtförsvarsärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå
Riksdagen
att antaga en så lydande

Lag

om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen.

Härigenom förordnas, att §§ 6, 27, 34, 36 och 52 värnplikts-
lagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6.

Äfven före det år, värnplikten inträder, må yngling anmäla sig
till inskrifning och därvid uppgifva det truppslag vid hären eller
den tjänst vid flottan, hvare han önskar inskrifvas. För bifall härtill
fordras, att han är vapenför och i öfrigt lämplig till den tjänst-
göring, hvartill han anmäler sig; dock må jämväl sådan till krigstjänst
duglig men icke vapenför yngling inskrifvas, hvilken med visshet kan
förutses icke blifva vapenför till inträdet i värnpliktsåldern.

Inskrifning
före värn-
pliktsåldern.

Sålunda inskrifven värnpliktig tillhör likväl första uppbådet, intill dess antalet af hans tjänstår i beväringen uppgår till åtta, räknade från och med det år, då han fyllde tjuguettt år.

Hvad i denna lag stadgas om värnpliktige gäller i tillämpliga delar för de enligt denna § inskrifna, äfven innan de i värnpliktsåldern inträdt.

§ 27.

Värnpliktigs
utbildningstid.

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen* i sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundrafemtio dagar under andra året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvar och ett af andra, tredje och fjärde åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fälttelegraftrupperna* i sammanlagdt trehundra sextiofem dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyrtyotvå dagar under hvar och ett af andra och tredje åren;

c) vid *flottan* i sammanlagdt trehundra dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpliktige äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpliktige till det antal Konungen bestämmer i en följd med början under andra året,

af till fästningstjänst inskrifne värnpliktige med en första tjänstgöring om tvåhundra femtioåtta dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjärde året, samt

af flottans öfrige värnpliktige med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjärde året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid

Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Värnpliktig, som aflagt medicine kandidatexamen och fullgjort omedelbart därefter följande föreskrifven propedeutisk tjänstgöring vid universitetsklinikerna, äfvensom värnpliktig, hvilken aflagt tandläkar-examen, må, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsöfningar i en följd.

Repetitionsöfning må icke, där ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, äga rum

vid de inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarne afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

2. Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindradt att återkomma till station af flottan och blifva afmönstradt, innan tiden för den tjänstgöring, till hvilken den värnpliktige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess afmönstringen ägt rum.

Ersättning för den öfverskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.

3. Har värnpliktig under i mom. 1 föreskrifven tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning, eller har hans tjänstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rymd eller hans tjänstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I hvad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjänstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 34.

1. Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgang från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring,

Värnpliktig,
som tillhört
härens eller
flottans fast
anställda per-
sonal m. m.

men är skyldig att med vederbörlig åldersklass delta i repetitions-
öfning.

Detsamma gäller ock den, som innehaft fast anställning vid hären
eller dess reserv under kortare tid än två år, såframt han undergått
rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöfningar.

2. Den, som under minst två år varit inskrifven såsom studerande
vid universitet eller annan statens högskola eller aflagt examen vid
navigationsskola, tillhör likaledes första uppådet under hela sin tjänste-
tid i beväringen.

§ 36.

Landstormens
inkallande.

1. För hemortens försvar må Konungen, efter statsrådets hörande,
till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar
däraf, som finnas behöfliga.

Landstormens inkallande till tjänstgöring sker på sätt i § 29 mom.
2 är föreskrifvet.

När värn-
pliktig, som
tillhör land-
stormen, är
underkastad
krigslag.

2. Värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i kri-
minallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänst-
göring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl,
som ock i fråga om åtlydnad af inkallelse i enlighet med § 29 mom.
2 till tjänstgöring, som i mom. 1 här ofvan omförmäles.

Öfvergångsstadganden.

§ 52.

Värnpliktigs
utbildning un-
der öfver-
gångstiden.

1. Under år 1902 skall värnpliktig, som tillhör andra klassen och
är inskrifven vid fotfolket, artilleriet, ingenjörtrupperna eller trängen,
för sin utbildning tjänstgöra under tjugutvå dagar.

2. Beträffande värnpliktig, som inskrifves under något af åren
1902, 1903, 1904, 1905, 1906 eller 1907, skola, utom i det fall här-
nedan sägs, föreskrifterna uti § 27 mom. 1 angående värnpliktigs tjänst-
göringsskyldighet under fredstid icke tillämpas. Sådan värnpliktig är i
stället skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i sam-
manlagdt etthundrasjuttiotvå dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Ko-
nungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjör-
trupperna och trängen:*

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratolf dagar under första året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvart och ett af andra och tredje åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna*:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratrettiosju dagar under första året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettiofem dagar under andra året;

c) vid *flottan*:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpliktige äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpliktige, till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under första eller andra året,

af till fästningstjänst inskrifne värnpliktige med en första tjänstgöring om etthundratrettiosju dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om trettiofem dagar under tredje året, samt

af flottans öfrige värnpliktige med en första tjänstgöring om åttiosex dagar under första året samt med en repetitionsöfning om åttiosex dagar under andra året.

Yngling, som under åren 1906 och 1907 inskrifves på grund af § 6 i denna lag, men först år 1908 eller därefter uppnår värnpliktsåldern, är skyldig att, i den ordning Konungen bestämmer, tjänstgöra under så lång tid, som i § 27 föreskrifves.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Värnpliktig, som aflagt medicine kandidatexamen och fullgjort omedelbart därefter följande föreskrifven propedeutisk tjänstgöring vid universitetsklinikerna, äfvensom värnpliktig, hvilken aflagt tandläkarexamen, må, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsöfningar i en följd.

3. Värnpliktig, som fullgjort honom åliggande första tjänstgöring senare än den åldersklass, som han tillhör, är skyldig fullgöra den tjänstgöringsskyldighet, som åligger värnpliktig i den klass, med hvilken han fullgör första tjänstgöringen.

Stadgandet i § 34 mom. 1, att värnpliktig, som afses i andra stycket af samma moment, anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, skall vinna tillämpning genast efter utfärdandet af denna lag.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Otto Virgin.

---

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Kristiania slott den 10 mars 1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden WESTRING,
RAMSTEDT,
VIRGIN.

Efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för sjöför-
svarsdepartementet anförde departementschefen, statsrådet Virgin:

»Enligt § 6 i gällande värnpliktslag må yngling äfven före det
år, värnplikten inträder, anmäla sig till inskrifning och därvid uppgifva
det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvori han önskar
inskrifvas. För bifall härtill fordras, att han är till krigstjänst duglig
och i öfrigt lämplig till den tjänstgöring, hvartill han anmäler sig.
Han tillhör likväl första uppbådet, intill dess åtta år förflutit från och
med det år, då han fyllde tjuguett år.

Ändring af §
6 värnplikts-
lagen.

Härigenom har lagstiftningen velat vid värnpliktens fullgörande
för den enskilde bereda en lättnad, som ansetts utan men för det all-
männa kunna lämnas. Redan i de första förslagen till svensk värn-
pliktslag återfinnes motsvarande stadgande. 1874 års landtförsvars-
kommitté anförde såsom motiv för detsamma, bland annat, att om en
värnpliktig, som blifvit tidigare utvecklad, skulle önska att före upp-
nåendet af den i allmänhet fastställda åldern genomgå de öfningar,
som fullgörandet af hans värnplikt ålade honom, så borde detta med-
gifvas honom, såvidt han vore till krigstjänst duglig, enär ett dylikt
medgifvande vore till fördel för mången, som till följd af den lefnads-

bana, han valt, behöfde tidigt sluta den honom under freden åliggande militärtjänstgöringen.

Emellertid har erfarenheten visat, att tillämpandet af ofvannämnda bestämmelse medfört afsevärda olägenheter ur allmän synpunkt bland annat därigenom, att den medgifna rättigheten till inskrifning i förtid under olika år användts af betydligt olika antal ynglingar, hvarigenom årskontingenterna af de värnpliktige i motsvarande mån till antalet växlat vid truppförbanden. Såsom exempel härpå kan anföras, att under nedannämnda år inskrifvits följande antal underårige, nämligen

år 1901	6,315
» 1902	3,924
» 1903	2,839
» 1904	2,948

Dessa olägenheter skulle visserligen kunna undanrödjas genom meddelandet af bestämmelser därom, att endast ett visst antal ynglingar hvarje år finge före värnpliktsåldern inskrifvas, men dels blefve den därigenom framtvingna gallringen bland dem, som anmälde sig, svår att fullt rättvist utföra, dels skulle den nu i lagen principiellt medgifna lindringen icke kunna af alla därtill berättigade erhållas. Andra utvägar torde därför böra sökas.

Att år 1901 ynglingar i så stort antal som det nämnda begärde att blifva inskrifna före värnpliktsåldern hade utan tvifvel sin orsak i den väntade ökningen af tjänstgöringstiden. Då enahanda förhållande vore att emotse under åren 1906 och 1907 eller de närmaste före år 1908, då tjänstgöringstiden skall ökas från 172 till minst 240 dagar, anmodade jag genom skrifvelse den 19 november 1903 chefen för generalstaben att inkomma med underdånigt förslag till sådan ändring i värnpliktslagen, att värnpliktige under de år, som närmast föreginge öfvergången till den slutligt bestämda värnpliktstjänstgöringen, icke kunde genom inskrifning i förtid undandraga sig ett senare års längre tjänstgöring. Chefen för generalstaben har den 30 december samma år afgifvit dylikt förslag, hvaröfver yttranden inforrats från samtliga arméfördelningschefer, militärbefälhafvaren på Gottland samt chefen för flottans stab.

Chefen för generalstaben framhåller nödvändigheten däraf, att vissa inskränkningar vidtagas i rätten att såsom värnpliktig inskrifvas före inträdet i värnpliktsåldern, såväl för att i allmänhet förekomma de olägenheter, som uppstå af tidigare inskrifning, som särskildt för att minska det stora tillopp af underårige, som under de närmaste åren kan förväntas.

I förstnämnda afseende föreslår han, bland annat, att de i § 6 af värnpliktslagen uppställda villkor för tidigare inskrifning måtte skärpas. För bifall till ansökning härom fordrades för närvarande allenast, att sökande skulle vara till krigstjänst duglig och i öfrigt lämplig till den tjänstgöring, hvartill han anmälde sig. Värnpliktslagens uttryck »till krigstjänst duglig» omfattade emellertid icke blott *vapenföre* utan äfven *icke vapenföre* men för inskrifning till särskild befattning lämpliga ynglingar. Man kunde därför icke förvägra en yngling att i förtid inskrifvas, därest han uppfyllde de för sådan befattning i föreskrifterna om läkarbesiktningen uppställda villkor, äfven om han kunde antagas till uppnådd värnpliktsålder erhålla den utveckling, som kräfdes för duglighet till vapentjänst. Till följd af värnpliktslagens medgifvande för alla »till krigstjänst dugliga» ynglingar att i förtid inskrifvas, ginge alltså krigsmakten miste om en del vapenföre värnpliktige. Chefen för generalstaben föreslår med anledning häraf, att § 6 i värnpliktslagen måtte så ändras, att endast *till vapentjänst* dugliga ynglingar måtte få i förtid inskrifvas.

I likhet med samtliga i ärendet hörda myndigheter anser jag mig böra biträda syftet med detta förslag. En yngling, som före värnpliktsåldern inskrifves såsom icke vapenför, men vid inträdet i nämnda ålder skulle vara fullt duglig till vapentjänst, vinner icke blott den med lagbestämmelsen åsyftade förmånen att i förtid avsluta sin tjänstgöring, hvilken af honom får fullgöras i en följd, utan äfven den fördelen att vid mobilisering ej behöfva inträda i de stridandes led, hvilket — utom att det utgör en förlust för försvaret — gent emot hans i ordinarie tid inskrifna kamrater innebär en obillighet, som så vidt ske kan bör undvikas. Värnpliktslagen bör ej lämna rum för en sådan tolkning, som kan innebära en frestelse för den värnpliktiga ungdomen att med tillhjälp däraf tillskansa sig en fördel, hvilken i lagen ej är afsedd, och torde frestelsen i detta fall blifva större med inträdet af ökad tjänstgöring, fördelad på flera år.

Det afsedda ändamålet torde dock kunna ernås med en mindre genomgripande lagändring än den af chefen för generalstaben föreslagna. Det synes mig nämligen innebära en onödigt sträng skärpning af ifrågavarande föreskrift, om därigenom äfven ynglingar, hvilkas kroppsbekaffenhet är sådan, att de med visshet kunna antagas icke blifva vapenföre vid inträdet i värnpliktsåldern, beröfvades den ofta nog för dem i högre grad än för deras normalt utvecklade kamrater viktiga förmånen att kunna få tidigare inskrifvas. Vissa lindrigare kroppsfel och lyten af mera stadigvarande art, såsom förlust af ett öga, döfhet å ettdera örat, frånvaro af en eller två fingrar m. m. utgöra nämligen

hinder för inskrifning i vapentjänst, men medföra ej befrielse från inskrifning såsom icke vapenför i särskild befattning. Ingen anledning torde finnas att förvägra en med sådant kroppsfel eller lyte behäftad yngling att inskrivas före värnpliktsåldern. Fördens skull torde en sådan förändring af 6 § i värnpliktslagen vara tillfyllestgörande, att inskrifning före 21 års ålder må medgifvas utom vapenföre endast sådana ynglingar, som med säkerhet kunna förutses icke blifva vapenföre vid inträdet i värnpliktsåldern. Att en sådan ändring jämväl skulle bidra därtill, att den årliga inskrifningen af ynglingar, som ej uppnått värnpliktsåldern, blefve jämnare med hänsyn till antalet är otvifvelaktigt.

Vidare föreslår generalstabschefen, att inskrifning före 21 års ålder icke skulle medgifvas annan än den, som kunde visa, att tjänstgöringens fullgörande i ordinarie tid skulle för honom själf eller hans nära anhöriga medföra större olägenheter, än om den ägde rum tidigare. Mot detta förslag har dock erinrats, att det blefve svårt och i vissa fall omöjligt att pröfva de anförda skälen, då det i dessa fall gällde förhållanden, som rörde framtiden. Instämmande häri anser jag mig icke kunna förorda detta förslag.

Chefen för generalstaben ifrågasätter äfven, att inskrifning icke skulle få äga rum före det år, under hvilket den sökande uppnår 19 års ålder. Mot detta förslag kan dock invändas, att den inskrifnings-sökandes kroppsliga och andliga utveckling samt däraf beroende förmåga att tillgodogöra sig den militära utbildningen böra framför hans ålder vara bestämmande för bifall till en dylik framställning. I anledning häraf kan ej heller detta förslag af mig tillstyrkas.

Jämväl i andra stycket af denna paragraf är en mindre ändring önskvärd för att bringa den däri meddelade bestämmelsen till fullständig öfverensstämmelse med §§ 3 och 5.

Ändring af §
52 mom. 2
värnplikts-
lagen.

För att minska antalet af de ansökningar om tidigare inskrifning, hvilka af förut angifna skäl kunna förväntas under de närmaste åren, skulle det enligt generalstabschefens uppfattning vara lämpligt, att ynglingar, hvilka under loppet af år 1908 eller senare fyllde 21 år men inskrefves före nämnda år, ej finge åtnjuta den minskning i tjänstgöringen, som afsåges i § 52 värnpliktslagen, utan måste fullgöra den längre tjänstgöring, som enligt § 27 i nämnda lag skulle följa med deras inskrifning i ordinarie tid. En sådan ändring af värnpliktslagens ifrågasvarande bestämmelse vore säkerligen för ändamålet tillräcklig, och detta utan att den med samma bestämmelse åsyftade lättnaden för den värn-

pliktige trädde för nära. Härigenom skulle ej heller de här afsedda underårige vinna sådana fördelar framför dem af sina kamrater i samma åldersklass, som inskrefves i ordinarie tid, att de kunde anses obehörigen gynnade framför de senare, eller försvaret lida därpå, att de erhöle öfning under kortare tid än andra värnpliktige, tillhörande 1908 års eller senare åldersklass.

Under förutsättning att denna längre tjänstgöringsskyldighet blefve lagstadgad för sådana underårige, har chefen för generalstaben afgifvit förslag till ordnande af deras tjänstgöring.

Vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen*, där öfningstiden sammanlagdt skulle omfatta 240 dagar, kunde tjänstgöringen fullgöras med en rekrytskola om 150 dagar under första året samt tre repetitionsöfningar, hvardera om 30 dagar, den ena under första året och de öfriga under andra och tredje åren.

Vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna*, hvarest tjänstgöringen från och med år 1908 komme att utgöra 365 dagar, skulle, enligt generalstabschefens förslag, de underårige fullgöra sina öfningar på enahanda sätt som i 27 § värnpliktslagen föreskrefves, eller med en rekrytskola om 281 dagar, som toge sin början under första året, samt med en repetitionsöfning under hvart och ett af andra och tredje åren. De för ifrågakvarande truppförband tillgängliga lokaler lade ej hinder i vägen härför.

Jämväl vid *flottan*, där tjänstgöringstiden efter ingången af år 1908 komme att utgöra 300 dagar, kunde öfningarna för de underårige, som dessförinnan inskrefves, ordnas efter samma grunder, som framdeles skulle tillämpas.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller särskild befattning vid hären eller flottan, äfvensom värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, enligt § 27 värnpliktslagen, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd, på sätt Konungen förordnar. Om jämväl de underårige, som tillhöra 1908 eller senare års klasser, men före år 1908 inskrifvas till sådan tjänst, skulle fullgöra sin fredstjänstgöring under lika lång tid, som deras jämnåriga, anser chefen för generalstaben intet hinder möta för att äfven för dem ändamålsenligt ordna tjänstgöringen.

Generalstabschefens förslag att ynglingar, hvilka först år 1908 eller senare inträda i värnpliktsåldern men före nämnda år inskrifvas, skola

fullgöra hela den tjänstgöring, som ålegat dem, om de inskrifvits i ordinarie tid, hafva af de myndigheter, som öfver förslaget yttrat sig, — med ett undantag — förordats, och för egen del anser jag det böra vinna bifall. På grund af föregående erfarenhet kan man under de närmaste åren förvänta en betydlig tillströmning af ansökningar från ynglingar, som ännu icke ingått i värnpliktsåldern, att i förtid få fullgöra sin fredstjänstgöring, och det synes mig därför vara nödvändigt att i tid vidtaga åtgärder, ägnade att förminska denna tillströmning. För försvaret vore det en stor olägenhet, om ynglingar i större antal kunde undandra sig en del af den i alla händelser knappt tilltagna tjänstgöring, som efter ingången af år 1908 åligger dem för utbildning till värnandet af fosterlandet. Det skulle ock förvisso väcka stor och berättigad misstämning bland de värnpliktige, hvilka inskrifvas efter uppnådd värnpliktsålder och därför från och med år 1908 måste underkasta sig den längre öfningstiden, om deras jämnåriga lyckats komma lindrigare ifrån sin värnplikt. Därest en bestämmelse sådan som den nu föreslagna varder beslutad, finnes å ena sidan ingen anledning antaga, att antalet underåriga värnpliktige åren 1906 och 1907 skall blifva större än det normala, under det att, å andra sidan, de värnpliktige, som hafva verkligt behof af att i förtid få fullgöra dem åliggande fredstjänstgöring, kunna erhålla denna förmån.

Jag anser mig sålunda böra tillstyrka ifrågavarande förslag, hvilket förutsätter en sådan ändring i § 52 mom. 2 af värnpliktslagen, att med stöd af § 6 inskrifna ynglingar, som år 1908 eller senare uppnå värnpliktsåldern, undantagas från dem, på hvilka § 27 icke skall tillämpas. Angående sättet för fullgörandet af den längre tjänstgöring, som vid bifall härtill skulle komma att under de närmaste åren åligga ifrågavarande värnpliktige, synes mig generalstabschefens förslag, hvilket ansluter sig till föreskrifterna i § 27, fullt tillfredsställande, och torde jag, då det lär tillkomma Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser härom, främdeles, därest den föreslagna ändringen af värnpliktslagen varder beslutad, ånyo få i underdånighet anmäla denna fråga.

I underdånig skrifvelse den 27 november 1902 har *medicinska fakulteten i Uppsala* hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes i nåder förordna, att värnpliktig, som efter fullgjord beväringssrekrytskola inför vederbörande inskrifningsmyndigheter styrkte sig tillhöra medicinsk fakultet och idka medicinska studier, skulle äga att på därom gjord anhållan för ett år i sänder erhålla uppskof med repetitionsöfning, dock icke längre än till det år, då han fyllde 27 lefnadsår, hvarefter han skulle

Ändring af §
27 och § 52
värnplikts-
lagen.

vara skyldig fullgöra återstående del af sin värnpliktstjänstgöring i den ordning Kungl. Maj:t bestämde.

I § 17 mom. 3 värnpliktslagen stadgas, att uppskof till nästföljande år med i § 27 föreskrifven repetitionsöfning må beviljas i den ordning Konungen bestämmer. Det torde visserligen kunna ifrågasättas, att detta stadgande skulle så tolkas, att dylikt uppskof med samma repetitionsöfning finge meddelas allenast en gång, men då fullt giltiga skäl för en sådan tolkning icke torde kunna anföras, läser Kungl. Maj:t vara oförhindrad att genom behöflig ändring i inskrifningsföreläsningens meddelade bestämmelser, som, i händelse af bifall till medicinska fakultetens framställning, äro för frågan om uppskof med repetitionsöfningarna behöfliga. Då det emellertid blifvit föreslaget, att ifrågavarande värnpliktige skulle i en följd fullgöra den tjänstgöring, som eljest enligt föreskrifterna i §§ 27 och 52 värnpliktslagen skulle beträffande dem, som tillhöra armén, fördelas på repetitionsöfningar under olika år, erfordras för bifall härtill ändring af sistnämnda lagrum.

Såsom motiv för sin anhållan anför fakulteten, att, då enligt värnpliktslagen repetitionsöfningarna för större delen af de värnpliktige torde infalla under september och oktober månader, de vid universitetet studerande värnpliktige skulle komma att under 2 å 3 år hindras från närvaro vid detsamma under en god del af höstterminen. Denna olägenhet vore kännbar i synnerhet för de medicine studerande, beroende icke blott på läkarkursens betydande omfång utan äfven och framför allt på den omständigheten, att studiearbetet inom den medicinska fakulteten till väsentlig del utgjordes af praktiska öfningar, hvilka för att icke öfver höfvan förlänga studietiden måste vara anordnade i afgränsade kurser och fördelade på hela det akademiska läsåret.

Under nuvarande förhållanden vore de värnpliktige medicine studerande hindrade från deltagandet i vissa under höstterminen infallande kurser. Medicinska fakulteten ansåge, att berörda olägenheter skulle kunna undvikas därigenom, att de medicine studerande efter genomgången bevaringsrekrytskola erhöles uppskof med de återstående (repetitions-) öfningarna, till dess de aflagt medicine kandidatexamen och avslutat den omedelbart därefter följande, under 6 månader pågående propedeutiska tjänstgöringen å universitetsklinikerna. Efter denna tid vore nämligen de blifvande läkarna i regeln vida mindre beroende af terminsindelning och dylikt. De kunde därefter mycket lättare disponera den för militärtjänstens fullgörande nödiga tiden. Då nu medicine kandidatexamen aflades vid i medeltal 25 års ålder, skulle medgifvande af uppskof med repetitionsöfningarna till högst 27 års ålder för flertalet medicine stude-

rande möjliggöra ett tämligen obehindradt fortgående af deras studier. Enligt medicinska fakultetens mening skulle, då ju de värnpliktiga läkarkandidaterna vore afsedda att i händelse af mobilisering tjänstgöra å militärläkarplatser, landets försvar bättre tillgodoses, därest dessa erhöile speciel fackteknisk utbildning, vare sig denna bibragtes dem i en särskild reservläkarkurs, eller därigenom att de tjänstgjorde vid de årliga vapenöfningarna, än om de fullgjorde hela sin tjänstgöring i beväringen under vapen. Men det vore först efter aflagd medicine kandidatexamen och någon tids klinisk tjänstgöring, som de medicine studerande ägde nödiga förutsättningar för att fullt kunna tillgodogöra sig en speciellt militär-medicinsk utbildning.

I häröfver inforradt yttrande har kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet tillstyrkt den gjorda framställningen och i sammanhang därmed anført, att med afseende å de studerande, som tillhörde andra fakulteter än den medicinska, anledning icke, såvidt kommittén kunnat finna, föreläge att medgifva uppskof med repetitionsöfningarnas fullgörande i vidare mån, än inskrifningsförordningen nu tilläte.

Jämväl medicinalstyrelsen har i afgifvet underdånigt utlåtande tillstyrkt ifrågavarande framställning under förutsättning, att de medicine studerandes repetitionsöfningar kunde anordnas på ett sätt, som komme den militära sjukvården till godo. Medicinalstyrelsen har i detta afseende framhållit lämpligheten däraf, att dessa repetitionsöfningar finge fullgöras i en följd, enär, därest tjänstgöringen skulle fördelas på två eller tre år, vinsten med uppskofvet säkerligen blefve för den enskilde studeranden liten eller kanske ingen, hvarjämte det från statens synpunkt icke vore förmånligt, att dessa värnpliktige måhända först under tjugunionde lefnadsåret komme att hafva fullgjort sin värnplikt.

Enligt medicinalstyrelsens åsikt skulle det hafva varit önskvärdt, att de värnpliktige medicine kandidaternas repetitionsöfningar kunnat, såsom medicinska fakulteten ifrågasatt, användas hufvudsakligen för deras speciella utbildning såsom militärläkare, men, enär det vid 1903 års Riksdag väckta förslaget om anordnande af aspirantkurser för blifvande militärläkare, i sammanhang hvarmed berörda utbildning kunnat äga rum, icke vunnit Riksdagens bifall, måste denna tanke öfvergifvas, och det återstode enligt medicinalstyrelsens åsikt icke någon annan utväg, för att dessa värnpliktiges repetitionsöfningar skulle komma den militära sjukvården till godo, än att låta dem vid någon trängkärs sjukvårdskompani genomgå en sjukvårdsunderofficersskola. Genom en

dylik kurs kunde de värnpliktige medicine kandidaterna tillägna sig den äfven för militärläkare viktiga förmågan att instruera och leda mindre truppstyrkor, hvarjämte de skulle erhålla kännedom om den reglementerade sjukvårdsmaterielen, packningsplaner m. m. Äfven borde reglementet för sjukvården i fält inläras samt åtminstone någon kunskap inhämtas om sjukvårdsformationernas taktiska användning.

I olikhet med medicinalstyrelsen har marinöfverläkaren i afgifvet utlåtande uttalat önskvärdheten däraf, att ifrågavarande värnpliktiges repetitionsöfningar anordnades såsom en förberedande militärläkarkurs. Då Kungl. Maj:ts förenämnda framställning om anordnande af en aspirantkurs för militärläkare icke vunnit Riksdagens bifall, gäfvade denna utgång af frågan anledning till noggrann undersökning, huruvida icke nu ifrågavarande repetitionsöfningar kunde användas såsom ersättning för denna aspirantkurs. Några oöfvervinneliga praktiska svårigheter härför borde icke finnas, ty hade man ansett sig kunna vid garnisons-sjukhuset i Stockholm anordna en aspirantkurs för medicine kandidater, som man hoppats skola frivilligt söka inträde i fältläkarkåren, så torde man ock kunna därstädes anordna en mindre omfattande utbildningskurs för medicine studerande, som på grund af sin värnplikt måste vid mobilisering inträda i nämnda kår.

Slutligen har yttrande i ämnet afgifvits af chefen för generalstaben, hvilken tillstyrkt förslaget om rätt för medicine studerande att erhålla uppskof med repetitionsöfning i vidsträcktare mån än nu är medgifvet. Beträffande förslaget, att repetitionsöfningarna för dem, som sålunda erhållit uppskof, skulle få fullgöras i en följd, har generalstabschefen icke haft annat att erinra, än att denna förmån borde medgifvas endast dem, som aflagt medicine kandidatexamen och genomgått föreskrifven propedeutisk tjänstgöring å universitetsklinikerna.

I sammanhang härmed har emellertid chefen för generalstaben föreslagit, att såsom vederlag för de afsevärda förmåner, hvilka häri-genom skulle medgifvas de medicine studerande, det måtte åläggas dem att tillhöra beväringens första uppbåd under hela deras tjänstetid såsom värnpliktige. Behovet af läkare vid mobilisering vore vida större än tillgången, så att ett tillskott af läkarkrafter vore oundgängligen nödvändigt.

Under förutsättning af bifall till de gjorda framställningarna har chefen för generalstaben afgifvit förslag till ändrad lydelse af § 27 mom. 1 och § 52 mom. 2 äfvensom af § 34 mom. 2 värnpliktslagen.

För bedömande af den föreliggande frågan har det synt mig vara af intresse att taga kännedom om de sätt, hvarpå de värnpliktige

medicine studerandes utbildning är ordnad i några af Europas öfriga arméer, och har jag därom inhämtat följande:

I *Norge* utskrifvas de medicine studerande till sanitetskåren. Under första tjänstgöringsåret genomgå de först tillsammans med kårens sjukbärare en rekrytskola under 48 dagar samt därefter 24 dagars regementsöfning, hvarefter följer en korpralskurs om 24 dagar. Undervisningen i denna kurs afser bibringande af kännedom om reglementen och underofficerstjänst, praktisk instruktion och befälsföring med exercis, hygien, anatomi, fysiologi, behandling af sjuka och sårade samt biträde vid mindre kirurgiska operationer, bandagelära, sjuktransport och sjukhusmateriel, improvisation af nödfallsmateriel samt kort öfversikt öfver fältsanitetsväsendet, hvarjämte företagas utmarscher med öfningar i terrängen. Under de följande åren tjänstgöra de såsom sanitetskorpraler i antingen 48 dagar under andra tjänstgöringsåret eller 24 dagar under hvardera af andra och tredje tjänstgöringsåret samt ytterligare i 24 dagar under sjunde tjänstgöringsåret (vid landvärnet), och detta antingen vid truppförband, sanitetskompanier eller å militära sjukhus, i hvarje fall alltid som instruktörer.

I *Danmark* kunna vid de årliga sessionerna värnpliktige, som antingen aflagt läkarexamen vid Köpenhamns universitet eller minst 2 år tjänstgjort vid ett af de större sjukhusen i nämnda stad, utskrifvas till underläkare. De kunna inkallas till högst 6 månaders utbildning, men i själfva verket räcker deras utbildningstid för närvarande endast 2 $\frac{1}{2}$ månader. Under denna tid erhålla de först under 16 dagar militärutbildning vid ett infanteritruppförband. Denna militära utbildning omfattar exercis, gymnastik, tjänsteförhållanden m. m. Efter denna utbildnings slut kommenderas de till garnisonssjukhuset i Köpenhamn under en tid af omkring 4 veckor för erhållande af fackutbildning. Denna äger rum i en särskild skola under generalläkarens öfverledning och med flera militärläkare såsom lärare. Undervisningen omfattar den militära sjukvårdsmaterielen och dess användning, fältsanitetsreglementet, militärhygien, tjänsten å sjukhus samt klinisk undervisning med hänsyn till sjukdomarnas betydelse för militärtjänsten äfvensom regler för bedömandet af militärisk tjänstduglighet. Dessutom skall den officer, som ledt underläkarnas militära utbildning under kursen, meddela dem undervisning i tjänsteförhållandena vid hären, härordning och reglerna för förplägnaden. Undervisningen i denna kurs afslutas med en examen. Härefter kommenderas de sålunda utbildade underläkarna ut på truppförbanden för att omkring en månads tid

under vederbörande truppläkares ledning deltaga i sanitetstjänstens praktiska utöfvande.

Medicine studerande i *Tyskland*, hvilka såsom varande studenter vid ett universitet äro berättigade till ettårig, frivillig tjänst, kunna på af dem själfva vald tidpunkt utbildas 6 månader under vapen vid hvilket truppförband som helst; efter tjänstgöringens slut böra de från sitt militärbefäl erhålla ett tjänsteintyg därom, att de genom uppförande, lämplighet för tjänsten och karaktär visat sig passande samt efter graden af förvärfvade kunskaper i tjänsten kvalificerade att bekläda befälsplats inom sanitetskåren. De permitteras därefter såsom sanitetsunderofficerare till reserven, under förbehåll att efter aflagd läkarexamen fullgöra återstoden af den aktiva tjänstetiden, eller 6 månader. För detta ändamål anmäla de sig efter afslutad examen för generalläkaren vid den armékår, vid hvilken de önska tjänstgöra, och fördelas af honom på underlydande truppförband. Generalläkaren anordnar för dem undervisningskurser, hvarvid de af en högre militärläkare erhålla undervisning i de militära förhållanden, som angå dem, i det militära sanitetsväsendet och i utöfvandet af sanitetstjänstens särskilda grenar. Vid början af sista månaden anställs med dem i fördelningsläkarens närvaro examen, och är godkännande i denna villkor för deras eventuella anställning som assistentläkare i reserven. Under samma tid, som denna undervisning pågår, äro dessa värnpliktige i regeln kommenderade två månader såsom biträdande läkare till något militärsjukhus samt göra under de fyra återstående månaderna trupptjänst. Efter afslutad sex månaders tjänstgöring öfverföras de till reserven i egenskap af underläkare.

Äfven i andra europeiska arméer användes, på ett eller annat sätt, en del af den värnpliktige medicine studerandens tjänstgöringstid för hans utbildning till tjänstgöring såsom militärläkare.

I vårt land torde medicine studerandes tjänstgöring i beväringen jämväl böra ordnas på ett sätt, som visserligen lämnar dem tillräcklig militärutbildning, men också bibringar dem insikter och färdigheter i de speciella ämnen, som kunna vara erforderliga för den blifvande militärläkaren. Den militära utbildningen bör, för att vara tillfyllest och motsvara det med densamma afsedda ändamålet, gifvas dem i ungefär samma utsträckning, som kommer öfriga värnpliktige till del i rekrytskolan. Detta är af vikt särskildt därför, att den blifvande militärläkaren bör under en tillräckligt lång tid hafva lefvat soldatens lif för att rätt kunna bedöma hvad man af denna kan fordra i kraft-

ansträngning. Tiden för repetitionsöfningarna bör däremot lämpligen kunna anslås åt den särskilda fackutbildningen.

Af denna anledning kan jag icke annat än till fullo ansluta mig till medicinska fakultetens i Uppsala förslag om framflyttandet af de medicine studerandes repetitionsöfningar till tiden efter aflagd medicine kandidatexamen och avslutad propedeutisk tjänstgöring vid universitets-klinikerna, då de först torde vara i stånd att fullt tillgodogöra sig dylik fackutbildning. Ej heller hafva de myndigheter, som blifvit i ärendet hörda, i detta hänseende haft något att erinra mot förslaget.

Beträffande åter sättet för den omförmälda fackutbildningens anordnande hafva, såsom af det ofvan anförda framgår, olika meningar gjort sig gällande. Jag har fördenskull sökt att jämväl från annat sakkunnigt håll erhålla ytterligare utredning härom, och anser jag mig, på grund af hvad därvid förekommit, böra i hufvudsak ansluta mig till den mening, som af marinöfverläkaren uttalats, enligt hvilken ifrå-gavarande utbildning borde anordnas såsom en aspirantkurs för militär-läkare. Härtill synes mig så mycket större skäl föreligga, som vid behandlingen inom Riksdagen af det år 1903 framlagda förslaget om in-rättandet af en dylik kurs, hvars genomgående skulle utgöra kompetens-villkor för anställning såsom militärläkare, den uppfattningen uttalades och vann tillslutning, att större delen af sådan utbildning, som genom ifrågavarande kurs skulle bibringas militärläkaraspiranterna, med för-del såväl för staten som för dessa aspiranter kunde meddelas dem under deras tjänstgöring såsom värnpliktige. Den af mig nu förordade an-ordningen skulle dessutom medföra den fördelen, att icke blott blifvande militärläkare utan äfven alla öfriga värnpliktige läkare därigenom erhö-lla någon fackutbildning.

Enligt infortrade upplysningar från rikets samtliga inskrifnings-områdesbefälhafvare utgör antalet värnpliktige, hvilka, inskrifna såsom medicine studerande, vapenöfvats under beväringsskolorna åren 1902—1904, i medeltal 17 per år. Om man finge antaga, att samtliga till vapentjänst dugliga medicine studerande begagnade sig af förmånen att få sina repetitionsöfningar på föreslaget sätt uppskjutna, samt att ungefär lika antal studerande först efter fullgjord beväringsskola aflade examen för inskrifning i den medicinska fakulteten, torde man kunna beräkna, att omkring 30 medicine kandidater årligen skulle komma att genomgå särskild utbildning i tjänstgöring såsom militär-läkare.

I händelse af mobilisering komma de, som avslutat sina medicinska examina, och i större eller mindre utsträckning äfven medicine kandi-

dater att tjänstgöra såsom läkare vid truppförband, sjukvårdskompanier samt fält- eller fasta sjukhus. Den facktekniska utbildningen under tjänstgöringstiden i beväringen bör således otvifvelaktigt ordnas med fästadt afseende härå. Med antagande af ofvan nämnda antal medicine kandidater, synes mig lämpligast vara att under den första tiden af repetitionsöfningarna sammanföra dem till ett ställe, där undervisning skulle meddelas i: 1) militär hälsovårdslära (äfvén omfattande navalhygien för de till flottan inskrifna), 2) metoderna för besiktning af volontärer och värnpliktige, 3) kännedom om gällande reglementen angående militärläkares tjänsteåligganden och de delar af strafflagen för krigsmakten och af disciplinstadgan, som angå militärläkare, äfvén som uppsättning af tjänsteskrifvelser samt afgifvande af rapporter och sjukbesked, 4) sanitätstjänst i hvad den afser kännedom om fältsjukvårdsreglementet jämte vissa delar af några öfriga fältförvaltningsreglementen, 5) kirurgisk operationslära och 6) ridning; således med undantag af kännedom om sanitätsmaterielen samma ämnen, som ingingo i det för 1903 års Riksdag framlagda förslaget om en aspirantkurs.

Enär den i Stockholm förlagda trängkåren inom den närmaste tiden kommer att förflyttas till annan ort, kan den föreslagna mera teoretiska delen af de värnpliktige medicine kandidaternas fackutbildning icke förläggas till denna kår, utan torde den böra, såsom äfvén marinöfverläkaren ansett lämpligt, anordnas vid garnisonssjukhuset i Stockholm, hvarigenom äfvén beredes tillfälle till sjukhustjänstgöring.

För de här ofvan angifna 5 första grupperna af undervisningsämnen anses tillsammans 180 undervisningstimmar erforderliga, hvilka lämpligen kunde fördelas med 5 timmar i medeltal på 36 arbetsdagar. Under denna tid borde undervisningen ordnas gemensam för härens och flottans värnpliktige medicine kandidater, för hvilka senare undervisning i ridning icke skulle meddelas, men i stället undervisning i navalhygien tillkomme.

Sedan föreskrifven kurs å garnisonssjukhuset genomgåts, borde de vid flottan inskrifna medicine studerande öfvergå till fortsatt särskild fackutbildning vid flottan. De vid hären inskrifne medicine studerandena borde allt efter antalet kommenderas till en eller flera trängkårer, för att under en tid af omkring 14 dagar dels erhålla kännedom om den reglementerade sanitätsmaterielen, dels delta i sjukbärarnas öfningar i bårexercis äfvén som i tillämpningsöfningar i form af upprättandet af hufvudförbandsplatser och etablerandet af fältsjukhus. Därefter skulle de vid hären inskrifna medicine kandidaterna kommenderas till truppförband, att därstädes under regementsöfningarna biträda veder-

börande läkare såväl vid den egentliga sjukvården, med hvad därmed stode i sammanhang, som vid sjukvårdsmanskapets undervisning m. m. Möjligen borde slutligen såväl härens som flottans värnpliktige medicine kandidater under 5—6 dagar, i den mån det lämpligen kunde ske, kommenderas till inskrifningsförrättningar att biträda de vid dessa tjänstgörande läkarne.

Om de värnpliktige medicine kandidaternas repetitionsöfningar ordnades på nu föreslaget sätt, skulle, såsom redan ofvan är antydt, ifrågavarande värnpliktige erhålla en utbildning, som anses tillräcklig att i händelse af krigsutbrott göra dem användbara såsom militärläkare.

Kostnaderna för ifrågavarande kurs för värnpliktige medicine studerande torde komma att uppgå till ungefär samma belopp, som beräknades för den vid 1903 års Riksdag föreslagna aspirantkursen för blifvande militärläkare, eller till omkring 2,700 kronor om året. Något anslag för detta ändamål erfordras dock icke ännu. Då de nya uppskofsbestämmelserna icke torde komma att tillämpas förrän under år 1906, kan någon kurs icke komma att anordnas förrän tidigast år 1907 och sannolikt ej heller då. Skulle emellertid en dylik kurs behöfva dessförinnan hållas, torde kostnaderna, med hänsyn till det obetydliga antal deltagare däri, som är att motse, ej blifva större, än att de kunna bestridas af medel, som stå till Kungl. Maj:ts disposition.

Först sedan andra perioden af den för öfvergången till den nya härordningen beräknade tiden inträdt, hvarefter repetitionsöfningarna vid en del af arméns trupper komma att omfatta sammanlagdt 90 och vid de öfriga 84 dagar, kunna ifrågavarande kurser anordnas fullständigt enligt den angifna planen.

Beträffande chefens för generalstaben förslag om införande af skyldighet för ifrågavarande studerande att under hela sin värnpliktstid kvarstå i beväringens första uppbåd anser jag mig icke kunna tillstyrka detsamma, enär därigenom större skyldigheter skulle åläggas dem än andra vid universitet studerande värnpliktige. Enligt § 34 i värnpliktslagen skola nämligen alla de, hvilka minst två år varit inskrifna såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola, tillhöra första uppbådet under hela deras tjänstetid i *beväringen*. Att utsträcka detta stadgande så, att de medicine studerande skulle tillhöra första uppbådet jämväl under den tid, de eljest skulle tillhöra landstormen, torde icke tillräckligt motiveras af de för dem ifrågasatta förmånerna, att under några år kunna erhålla uppskof med repetitionsöfningarna och att sedermera fullgöra dem i en följd.

Uti en till Kungl. Maj:t ingifven skrift har *Svenska tandläkarsällskapet* hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes förordna, att värnpliktig, som efter fullgjord beväringssrekrytskola inför vederbörande inskrifningsmyndigheter styrker sig tillhöra tandläkarinstitutet och där idka studier, skulle äga, på därom gjord anhållan, för ett år i sänder erhålla uppskof med repetitionsöfning, dock icke längre än till det år, då han fyller 25 lefnadsår, äfvensom att han därefter skulle vara skyldig fullgöra återstående del af sin värnpliktstjänstgöring i den ordning Kungl. Maj:t bestämde.

Till stöd för denna framställning har tandläkarsällskapet anfört, att, enär repetitionsöfningarna för större delen af de värnpliktige infölle under september och oktober månader, de värnpliktige studerande vid tandläkarinstitutet tvingades att för en betydande del af höstterminen afbryta tjänstgöring och studier vid institutets olika afdelningar.

Olägenheterna häraf blefve så mycket mera kännbara för dessa studerande, som undervisningen vid institutet under de två senare årskurserna till största delen bestode i kliniska och laboratorieöfningar enligt för hvarje särskild termin och årskurs fastställt, planmässigt arbetschema, hvars fullföljande under den termin, då afbrott för repetitionsöfningarna måste göras, mötte oöfverstigliga hinder, hvarigenom den värnpliktige studeranden blefve nödsakad att för hvarje af repetitionsöfnings fullgörande föranledt afbrott taga ytterligare en termin i anspråk för fullgörande af de fordringar, som berättigade till admission till tandläkarexamen.

Tandläkarsällskapet har vidare påpekat, att då den ena af årets examensperioder, vare sig det gällde den förberedande s. k. kandidatexamen eller den slutliga tandläkarexamen, infölle under september månad, en värnpliktig studerande, som genomgått samtliga för anmälan till examen föreskrifna kurser och öfningar, kunde, genom skyldigheten att deltaga i repetitionsöfning, nödgas uppskjuta anmälan till undergående af den stadgade pröfningen till näst därefter infallande examensperiod.

På grund af nämnda förhållanden komme ett afbrott i studierna för repetitionsöfningarnas fullgörande att vålla de studerande vid tandläkarinstitutet en tidsförlust, som kunde medföra studietidens utsträckande med 1 à 1½ år utöfver den tidslängd, som i institutets stadgar beräknades för tandläkarexamens afläggande. Tandläkarsällskapet kunde icke finna, att dessa för de vid institutet studerande afsevärda olägenheter kunde undvikas på annat sätt, än att de studerande efter genomgången beväringssrekrytskola kunde beviljas upp-

skof med de återstående vapenöfningarna, till dess de aflagt tandläkarexamen, hvilket i medeltal skedde under det tjugufemte lefnadsåret. Efter aflagd tandläkarexamen vore sådan värnpliktig lämplig att till fördel för försvaret användas i sjukvårdstjänst såväl under öfningstiden som vid arméns försättande på fältfot.

I häröfver afgifvet yttrande har medicinalstyrelsen tillstyrkt bifall till tandläkarsällskapets förslag och därvid åberopat ett från lärarerådet vid karolinska mediko-kirurgiska institutets tandläkarinstitut infordradt utlåtande i ämnet. Lärarerådet anser den gjorda framställningen vara synnerligen beaktansvärd och anför bland annat, att undervisningen vid tandläkarinstitutet, hvilken hvarje läsår toge sin början med andra veckan af september, afslutades med maj månads utgång. Efter första årskursen aflades vid närmast följande hösttermins början, inom andra veckan af september, den teoretiska examen och efter ytterligare tvenne årskurser, likaledes under september månad, tandläkarexamen. Sommarmånaderna och julferierna upptoges af undervisnings- och öfningskurser för dem, som under närmast föregående läsetermin af en eller annan anledning icke kunnat förvärfva erforderligt kvalificeradt tjänstgöringsbetyg, men det oaktadt hade erfarenheten från de senaste åren visat, att endast undantagsvis manlig lärjunge kunnat efter tre års studier undergå slutexamen. Utan tvifvel vore förnämsta anledningen härtill att söka uti de afbrott i studierna, som värnplikten vållade de studerande.

Lärarerådet ville jämväl, i likhet med tandläkarsällskapet, framhålla, att den utexaminerade tandläkaren kunde göra försvaret väsentligen större gagn än den studerande. Hans större fackkunskaper och förvärfvade färdigheter i behandling af vissa sjukdomar och kroppsskador kunde på olika sätt tillgodogöras i sjukvårdstjänst. I sammanhang härmed har lärarerådet framhållit vikten af regelbunden tandvård för manskapet vid armén och flottan äfvensom af fackmässig teknisk hjälp för fall af käkskador och dylikt under krig.

Likaledes har marinöfverläkaren i afgifvet underdånigt yttrande förordat förslaget och framhållit den stora betydelsen däraf, att vid armén och flottan finnes tillgång på utbildade militärtandläkare.

Såsom jag förut i fråga om förslaget, att medicine studerande skulle kunna erhålla upprepadt uppskof med repetitionsöfningarna, anført, torde värnpliktslagen icke lägga hinder i vägen för Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser i det syfte, som med tandläkarsällskapets förenämnda skrifvelse afses. Skall emellertid försvaret

erhålla den fördel, som står att vinna genom de utexaminerade tandläkarnes användande i sjukvårdstjänst, böra de fullgöra sina repetitionsöfningar i en följd, där dessa eljest enligt värnpliktslagens föreskrift skolas fördelas på två eller tre år. Att detta skulle innebära en fördel äfven för dem själfva är naturligt. Men härför erfordras ändring i värnpliktslagen, hvartill Riksdagens medgifvande måste begäras.

I 1885 års värnpliktslag stadgades, att den, som innehaft anställning vid härens eller flottans stam under minst två år, skulle anses hafva fullgjort sin beväringsofning. Ifrågavarande stadgande, som år 1892 utsträcktes att gälla äfven den, hvilken i sammanlagdt två år haft anställning vid härens eller flottans reserv, bibehölls i ofrigt oförändradt till år 1901, då med hänsyn till den utsträckta tjänstgöringstiden för de värnpliktige och dennas fördelning föreskrefs, att den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skulle anses hafva fullgjort allenast den i § 27 af värnpliktslagen föreskrifna första tjänstgöring, men vara skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning. Skyldigheten för sådan värnpliktig att, så länge han kvarstode i beväringen, tillhöra dess första uppåd bibehölls oförändrad.

Enligt detta stadgande äro alltså allenast sådana f. d. fast anställda, hvilka tjänat vid krigsmakten i fulla två år, befriade från deltagande i beväringsskolan. Det finnes emellertid vissa kategorier af fast anställda vid hären, hvilka icke tjänat i två år, men ändock hafva erhållit samma utbildning som de förstnämnda, och alltså med samma skäl borde kunna erhålla befrielse från genomgående af beväringsskolan efter afgang från fast anställning. Det stadgas nämligen i nådiga brefvet den 20 december 1901, angående bestämmelser i fråga om sättet för volontärs antagande och afskedande, att volontär vid första anställningen visserligen i allmänhet skall antagas för en tid, som efter vederbörande chefs bepröfvande bestämmes till minst två år, räknadt från och med den 1 därpå följande november; men att för värnpliktig, som under det år han genomgår sin första utbildning antages till volontär under tiden mellan beväringsskolas början och den 31 oktober, samt för den, som antages så kort tid efter den 1 november, att han anses kunna ingå i pågående rekrytskola, anställningstiden, som i dessa fall må understiga 2 år, räknas från och med den 1 i månaden näst efter den, under hvilken aftalet göres, och slutar den 31 oktober det år tiden för aftalet utgår.

Värnpliktige, hvilka under sålunda angifven tid öfvergått till fast anställning, samt andra ynglingar, som tagit fast anställning efter den

Ändring af §
34 värnplikts-
lagen.

1 november, men inom sådan tid, att de kunnat ingå i då pågående rekrytskola, kunna alltså afgå ur tjänst å samma tid och med samma utbildning som de, hvilka haft fast anställning i fulla två år. De kunna dock enligt nuvarande lydelsen af nämnda stadgande i värnpliktslagen icke på grund af berörda tjänstgöring befrias från deltagande i bevärningsrekrytskola och äro ej heller skyldiga att under hela tjänstetiden i beväringen tillhöra dess första uppbåd. Någon anledning att i dessa hänseenden tillämpa olika bestämmelser å dem, som varit fast anställda i fulla två år, och å dem, hvilka innehaft något kortare fast anställning, men bibringats samma utbildning, finnes icke, och denna skiljaktighet synes därför böra undanrödjas. Då erfarenheten därjämte visat, att ganska stora svårigheter mött för rekryteringen af det fast anställda manskapet, torde en lagändring i nu angifna syfte vara önskvärd äfven med hänsyn till rekryterings befämjande genom den lättnad i fullgörandet af värnplikten, som därigenom skulle beredas en del af dem, som toge fast anställning.

Ifrågavarande volontärer skola under alla omständigheter antagas å sådan tid under året, att de kunna genomgå eller såsom värnpliktige genomgått rekrytskola, innan de deltaga i den första repetitionsöfningen. Efter denna kommenderas de i allmänhet till korpralskola. Med hänsyn härtill och då tjänstgöringen för dem, som erhållit fast anställning på allenast två år eller kortare tid, under andra året afslutas med en andra repetitionsöfning, torde den ifrågasatta lagändringen lämpligast kunna ske genom meddelande af bestämmelse därom, att hvad som föreskrifves i mom. 1 af denna paragraf äfven skall gälla den, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, såframt han undergått rekrytutbildning och deltagit i två repetitionsöfningar. Då det är i hög grad önskvärdt, att de ynglingar, som redan nu fullgjort denna tjänstgöring men innevarande år skola inställa sig till genomgående af bevärningsrekrytskolan, komma i åtnjutande af den afsedda förmånen, har bland öfvergångsstadgandena i 52 § införts förslag till bestämmelse i detta syfte.

Föreskrifterna angående fast anställning vid flottan gifva ej anledning till sådan ändring af paragrafen, i hvad den rör denna del af krigsmakten, som den nu beträffande armén föreslagna.

Ändring af §
36 värnplikts-
lagen.

I anledning af den inom Sjätte arméfördelningen pågående organisationen af landstormen, hvartill hörer, bland annat, upprättandet af landstormsförråd, innehållande gevär, ammunition och intendentur-utrustning för landstormsmännen, har chefen för nämnda arméfördelning i underdånig skrifvelse den 14 november 1904 framhållit nödvändig-

heten däraf, att dessa förråd kunna i händelse af fientligt infall skyddas. För detta ändamål borde landstormen närmast tagas i anspråk, men, på grund af nuvarande lydelsen af § 36 mom. 1 värnpliktslagen, kunde landstormen ej i så god tid inkallas och träda i verksamhet, att den förmådde trygga invid kusten eller gränsen belägna landstormsförråd. Nämnda lagrum borde därför ändras i enlighet med det förslag, Kungl. Maj:t framlagt för 1901 års Riksdag.

I nuvarande värnpliktslag har § 36 mom. 1 följande lydelse:

»Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen i den ordning, som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samma § är föreskrifven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.»

§ 28 mom. 2 lyder sålunda:

»Därest i anseende till krig eller för afvärjande af befaradt eller börjad angrepp det för rikets försvar finnes nödigt, att beväringens andra uppbåd eller någon del däraf i skilda orter eller vid olika trupp-slag af hären eller vid flottan inkallas, må Konungen därom förordna, sedan han statsrådet hört och, så vida Riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utgå.»

Enligt Kungl. Maj:ts förslag till 1901 års Riksdag skulle § 36 mom. 1 värnpliktslagen erhållit följande lydelse:

»Till hemortens försvar må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga. Värnpliktig etc.»

I fråga om den föreslagna ändringen af ifrågavarande lagrum erinrade dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet till statsrådsprotokollet för den 7 januari 1901, hurusom t. f. chefen för generalstaben i underdånig skrifvelse den 11 februari 1896 framhållit, att, om landstormen skulle kunna fullt tillgodogöras för kust- eller gränsförsvaret, föreskriften i § 36 mom. 1 värnpliktslagen borde ändras därhän, att landstormen skulle kunna till hemortens försvar inkallas, redan då fara för krig förefunnes. För en hastigt påkommande fientlig brandskattning af viktigare orter utefter Sveriges vidsträckta kuster under mobiliseringstiden eller för afvärjande af mindre, fientliga företag mot kustbanor och telegraffinjer i afsikt att fördröja svenska härens mobilisering och koncentrerung eller ock till förhindrande af fiendens ostörda besittningstagande af för hans flotta lämpliga hamnplatser, för alla sådana företag vore landstormen af ingen nytta, enär

kriget ofta utbröte först i och med dessa fiendligheter, men Konungen, enligt värnpliktslagens dåvarande lydelse, icke kunde förrän efter krigets utbrott fatta beslut om landstormens inkallande. Någon tid för landstormens organisation vore jämväl af nöden, innan densamma kunde träda i verksamhet. Erfarenheten gafve dessutom i afseende å tidpunkten för krigsutbrott vid handen, att endast i ett fåtal fall krigsförklaring föregått fiendligheternas öppnande. Att landstormen icke kunde tagas i anspråk under själfva mobiliseringen innebure så mycket större fara, som under denna tidpunkt öfriga trupper — bundna som de då vore genom det pågående mobiliseringsarbetet — omöjligen kunde påräknas för kustförsvaret. Landstormens uppbådande samtidigt med mobiliseringsorderns utgifvande kunde hafva stor betydelse särskildt för Gottland. För försvaret af nämnda ö (häfdande af neutraliteten därstädes) vore det emellertid icke nog med, att landstormen å densamma kunde i tid inkallas till kustortens omedelbara försvar, utan borde beväringens båda uppbåd under alla förhållanden genast vid krigsutbrott på Konungens befallning efter statsrådets hörande vara till förfogande för att ingå i de mobiliserade linjeafdelningarna och för detta ändamål borde § 28 uti värnpliktslagen undergå erforderlig ändring.

På grund af denna hemställan af t. f. chefen för generalstaben hade den 4 februari 1898 till Riksdagen aflåtits nådig proposition, uti hvilken föreslagits, bland annat, att beväringens andra uppbåd å Gottland skulle kunna, i den mån det funnes erforderligt, inkallas samtidigt med första uppbådet, samt att landstormen å Gottland skulle kunna inkallas äfven vid fara för krig. Afstyrkt af lagutskottet — hufvudsakligen på grund af betänkligheter mot skapandet af en undantagslagstiftning på Gottland — hade emellertid ifrågavarande proposition icke blifvit af Riksdagen bifallen.

Alltmer hade, enligt departementschefens uppfattning, betydelsen af att redan vid fara för krig kunna taga landstormen i anspråk för hemortens försvar trängt in uti vårt folks medvetande. Därom vittnade bland annat de önskningsmål, som framburits, och de åtgärder, som framhållits vara behöfliga för att mot fiendliga öfverfall trygga vissa kuststäder, äfvensom, i sin mån, den utveckling, som det frivilliga skyttväsendet erhållit. Ju mer man sökte göra sig förtrogen med kust- och gränsförsvaret, dess mer framträdde ock vikten af att uti de särskilda orterna redan under mobiliseringstiden, ja, före densamma, vid behof kunna uppbåda landstormsmännen för vidtagandet af de vid sådan tidpunkt erforderliga försvarsåtgärder, såsom att hindra fiendliga afdelningar uti deras företag mot kuststäder och hamnplatser, mot järnvägs- och telegraflinjer, att uppehålla framträngandet af sådana afdelningar, att skydda signalstationer

och kabelfästen, m. m. dylikt. Det vore i betraktande häraf, som departementschefen funne det synnerligen angeläget, att § 36 mom. 1 i värnpliktslagen erhöle den förändrade lydelse, som förverkligandet af nu antydda ändamål betingade.

I sin med anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ny härordning m. m. den 2 juni 1901 aflåtna skrivelse förklarade sig Riksdagen anse en ändring af ifrågavarande lagrum i det syfte, som af chefen för landtförsvarsdepartementet angifvits, vara af synnerlig vikt. Enligt det framlagda förslaget skulle emellertid Kungl. Maj:t äga rätt att vid fara för krig till hemortens försvar inkalla landstormen, oberoende däraf, huruvida order om mobilisering af beväringens första och andra uppbåd utgått eller beslut därom ens fattats samt utan att riksdagskallelse behöfde utfärdas. Då värnpliktslagens mening dittills uppenbarligen varit, att landstormen i regeln skulle kunna för rikets försvar anlitas endast i sista hand, sedan rikets försvarskrafter i öfrigt hufvudsakligen redan tagits i anspråk, samt denna grundsats icke borde undergå rubbning i annan mån, än som för vinnande af det med Kungl. Maj:ts förslag afsedda ändamålet vore nödvändigt, ansåge Riksdagen, att landstormens inkallande icke borde ifrågakomma, förr än beslut om inkallande af beväringens första uppbåd jämlikt § 28 mom. 1 värnpliktslagen i statsrådet fattats. Att såsom villkor för landstormens uppbådande ovillkorligen stadga, att förordnande om inkallelse jämväl af beväringens andra uppbåd beslutats, hade däremot, med hänsyn därtill, att dess hufvudsakliga uppgift vid mobilisering vore att bilda reserv- och ersättningstrupper, icke ansetts lämpligt.

Om än således enligt Riksdagens mening andra uppbådets inkallande icke i lagen borde göras till uttryckligt villkor för landstormens uppbådande, ansåge Riksdagen dock, att enahanda konstitutionella former, som värnpliktslagen fordrade för inkallande af andra uppbådet, borde stadgas för landstormens inkallande. Att i förut gällande lag så icke skett, hade uppenbarligen berott därpå, att landstormen då endast fått inkallas, sedan krig redan utbrutit, men då landstormens ställning nu i viss mån blifvit en annan, ansåge Riksdagen en dylik bestämmelse böra inflyta i lagen.

I enlighet härmed erhöle detta lagrum den lydelse, jag förut angifvit. På grund häraf får landstormen alltså icke uppbådas, förr än dels beslut om inkallande af beväringens första uppbåd eller viss del därpå blifvit fattadt, dels ock Konungen, efter det han hört statsrådet, låtit utfärda riksdagskallelse, såvida Riksdagen ej är samlad eller skall sammanträda inom trettio dagar.

Uti afgifvet yttrande öfver chefens för Sjätte arméfördelningen omförmälda skrifvelse den 14 november 1904 har chefen för generalstaben anfört, bland annat, att grundsatsen om landstormens inkallande först efter beväringens första uppbåd syntes hafva varit stödd därpå, att landstormen hittills saknat fredsorganisation, planer för mobilisering samt decentraliserade utrustningsförråd, hvarigenom dess användbarhet varit i hög grad begränsad, särskildt om man afsett att draga nytta af densamma före eller under fälthärens mobilisering. Sedan emellertid landstormen numera komme att erhålla en fast organisation och förses med utrustningspersedlar, hade frågan om landstormens användande inträdt i ett nytt läge, som framför allt kräfde ändrade bestämmelser om den ordning, i hvilken de olika kategorierna af värnpliktsklasser borde tagas i anspråk för landets försvar. För att landstormen skulle blifva till den nytta, som numera verkligen kunde påräknas af densamma, måste inkallelsen kunna ske redan vid fara för krig och innan det krigspolitiska läget nödvändiggjort fälthärens mobilisering genom inkallande af första uppbådet. Ehuru § 36 mom. 1 af värnpliktslagen, enligt dess nuvarande lydelse, gäfve Kungl. Maj:t någon större frihet med afseende å landstormens inkallande än enligt förut gällande lag, vore likväl det praktiska värdet af denna utvidgade rätt väsentligen inskränkt till följd af de villkor, som vore förbundna med dess utöfvande. Chefen för generalstaben delade därför chefens för Sjätte arméfördelningen betänkligheter i fråga om nämnda bestämmelse och ansåge en ändring i densamma uti den af arméfördelningschefen antydda riktningen vara särdeles angelägen. Måhända kunde den invändningen göras, att behovet af skyddsåtgärders vidtagande strax före ett befaradt krigsutbrott i viss mån öfverskattats, eller att, därest skyddsåtgärder verkligen erfordrades före fälthärens mobilisering, de möjligen kunde vidtagas utan inkallande af landstormen, t. ex. genom användande af för tillfället i tjänst varande fast anställd personal, truppförbandens skolor eller dylikt. Hvad den förstnämnda invändningen anginge, ville generalstabschefen erinra, hurusom erfarenheterna från krigen mellan Spanien och Nordamerikas förenta stater samt mellan Ryssland och Japan jämväl gifvit vid handen, att fientligheter kunna komma att taga sin början utan föregående krigsförklaring. Frankrike, som under 1870—1871 årens krig fått dyrt plikta för sin försummelse att i tid ägna uppmärksamhet åt skyddet af sin gräns, hade sedan dess fullständigt organiserat den vår landstorm motsvarande territorialarméns reserv, som nu vid minsta fara för krig kunde inkallas. Inga omständigheter föreläge, som gäfve stöd för den uppfattningen, att vi skulle hafva

större anledning än andra folk att anse oss vara trygga för faran af plötsliga fiendliga öfverfall såsom inledning till ett allmänt krig. Helt säkert låge det enda pålitliga skyddet för våra obefästade kuststäder, hamnplatser, järnvägs- och telegraflinjer, kabelfästen, signalstationer, landstormsförråd o. s. v. däruti, att landstormstrupper kunde vid första tecken till krigsfara för sådant ändamål inkallas. Beträffande den invändningen, att delar af arméns fast anställda personal — särskildt infanteriets och kavalleriets skolor — kunde vid fara för krig användas till skydd för hotade viktiga punkter, anför chefen för generalstaben, att rubbningar och oreda uti hela gången af mobiliseringen för infanteriet och kavalleriet skulle därigenom vållas, att en ökad brist uti den redan nu svaga kaderpersonalen vid de flesta af fälthärens infanteri- och kavalleriregementen kunde uppstå, att en stor del af det bästa underbefälet vid nämnda truppslag komme att förbrukas för sekundära ändamål, att skolornas personal, nu centraliserad på ett fåtal orter, svårligen skulle kunna komma fram i rätt tid till alla de hotade punkter, för hvilka de olika kontingenterna kunde komma att afses, samt att den i förhållande till landstormen fåtaliga personalen i alla fall icke kunde räcka till för ändamålet, utan att sålunda många viktiga punkter måste förblifva blottade på erforderligt skydd.

I betraktande af dessa olägenheter kunde det med skäl ifrågasättas, om icke ett sådant sönderdelande af våra infanteri- och kavalleriregementens kaderstyrkor med därpå följande afsevärd nedgång i fälthärens krigsvärde kunde medföra till och med större olyckor än om viktiga punkter måste prisgifvas åt fiendens företag. På dessa och i öfrigt anförda skäl har chefen för generalstaben tillstyrkt sådan ändring af § 36 mom. 1 i värnpliktslagen, som chefen för Sjätte arméfördelningen föreslagit. Jämväl chefen för flottans stab har förordat detta förslag.

Utan tvifvel skulle genom den sålunda ifrågasatta ändringen af § 36 i värnpliktslagen landstormen kunna användas på ett för försvaret afsevärdt mera praktiskt och fördelaktigt sätt än nu kan ske. I Riksdagens omförmälda skrifvelse den 2 juni 1901 anføres väl, att värnpliktslagens mening hittills uppenbarligen varit, att landstormen i regel skulle kunna för rikets försvar anlitas endast i sista hand, sedan rikets försvarskrafter i öfrigt hufvudsakligen redan tagits i anspråk, och denna uppfattning har utan tvifvel sitt berättigande i flera afseenden, särskildt om det gällde att i händelse af behof insätta en del af landstormen i fälthären, men då landstormens uppgift är att försvara hemorten, synes mig, med de förändrade förhållanden, som

genom landstormens organiserande och förseende med särskildt befäl och särskilda förråd af vapen och utrustning inträddt, föreskrifterna jämväl böra undergå den ändring, att fullgörandet af denna skyldighet, som i farans stund torde af de flesta komma att uppfattas såsom en rättighet, må kunna under alla förhållanden leda till det åsyftade målet, hemortens skydd, närhelst den hotas. Med nuvarande lagstiftning kan, sedan beslut fattats om inkallande af beväringens första uppbåd helt eller delvis samt riksdagskallelse, där sådan erfordras, blifvit utfärdad, d. v. s. i regel sedan kriget kan anses utbrutit, landstormen användas i sådana orter, som ligga utanför den egentliga krigsskådeplatsen, till skydd mot fientliga ströfkårer eller mot fientliga landstigningsförsök, men, innan dessa förberedande åtgärder ägt rum, kan landstormen ej inkallas för att med anlitan af de förråd, som i orterna komma att finnas, mot dylik fara försvara sin hemort. Detta är, såsom jämväl myndigheterna framhållit, så mycket betänkligare, som under den kritiska period, då mobiliseringen pågår, störande anfall af fiendens förtrupper böra i möjligaste mån förekommas. Fördelarna af den ifrågasatta lagändringen synas mig förden skull ligga i öppen dag. Kunna då olägenheterna däraf vara så öfvervägande, att de böra få ställa sig hindrande i vägen därför? Så synes mig ej vara förhållandet. I detta hänseende bör beaktas, att landstormen icke kommer att betungas med någon tjänstgöring af ifrågavarande slag vid andra tillfällen, än då verklig fara för krig eller för neutralitetens brytande föreligger, och vid sådana tillfällen torde det fordrade offret icke kunna anses för stort. I allmänhet måste ju landstormen i allt fall, om än något senare, inkallas i de orter, där kriget utbryter, och på tiden för dess inkallande i andra orter torde den ifrågasatta ändringen af föreskrifterna icke komma att utöfva något inflytande. Om emellertid landstormen vid fara för krig blifvit i en eller flera orter inkallad, men fredsbrott kunnat undvikas, finnes ju intet hinder för, att skäligen ersättning beredes de inkallade landstormsmännen för deras tjänstgöring. Af dessa och öfriga af de militära myndigheterna anförda skäl anser jag frågan om ändring af ifrågavarande paragraf af värnpliktslagen böra ånyo underställas Riksdagens pröfning.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag i underdånighet hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om ändrad lydelse af vissa delar af värnpliktslagen.

Härigenom förordnas, att §§ 6, 27, 34, 36 och 52 värnpliktslagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6.

Äfven före det år, värnplikten inträder, må yngling anmäla sig till inskrifning och därvid uppgifva det truppslag vid hären eller den tjänst vid flottan, hvori han önskar inskrifvas. För bifall härtill fordras, att han är vapenför och i öfrigt lämplig till den tjänstgöring, hvartill han anmäler sig; dock må jämväl sådan till krigstjänst duglig men icke vapenför yngling inskrifvas, hvilken med visshet kan förutses icke blifva vapenför till inträdet i värnpliktsåldern.

Sålunda inskrifven värnpliktig tillhör likväl första uppbådet, intill dess antalet af hans tjänstår i beväringen uppgår till åtta, räknade från och med det år, då han fyllde tjuguet år.

Hvad i denna lag stadgas om värnpliktige gäller i tillämpliga delar för de enligt denna § inskrifna, äfven innan de i värnpliktsåldern inträdt.

Inskrifning
före värn-
pliktsåldern.

§ 27.

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen* i sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundrafemtio dagar under andra året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvar och ett af andra, tredje och fjärde åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagdt trehundra sextiofem dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

Värnpliktigs
utbildnings-
tid.

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyrtyotvå dagar under hvar och ett af andra och tredje åren;

c) vid *flottan* i sammanlagdt trehundra dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpliktige äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpliktige till det antal Konungen bestämmer i en följd med början under andra året,

af till fästningstjänst inskrifne värnpliktige med en första tjänstgöring om tvåhundrafemtioåtta dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjärde året, samt

af flottans öfrige värnpliktige med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under andra året samt med en repetitionsöfning om ett-hundra dagar under fjärde året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Värnpliktig, som aflagt medicine kandidatexamen och fullgjort omedelbart därefter följande föreskrifven propedeutisk tjänstgöring vid universitetsklinikerna, äfvensom värnpliktig, hvilken aflagt tandläkar-examen, må, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsöfningar i en följd.

Repetitionsöfning må icke, där ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, äga rum

vid de inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarne afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

2. Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindradt att återkomma till station af flottan och blifva afmönstradt, innan tiden för den tjänstgöring, till hvilken den värnpliktige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess afmönstringen ägt rum.

Ersättning för den öfverskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.

3. Har värnpliktig under i mom. 1 föreskrifven tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning, eller har hans tjänstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rydd eller hans tjänstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I hvad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjänstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 34.

1. Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgången från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

Värnpliktig, som tillhört härens eller flottans fast anställda personal m. m.

Detsamma gäller ock den, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, såframt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöfningar.

2. Den, som under minst två år varit inskrifven såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola eller aflagt examen vid navigationsskola, tillhör likaledes första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen.

§ 36.

1. För hemortens försvar må Konungen, efter statsrådets hörande, till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar därpå, som finnas behöfliga.

Landstormens inkallande.

Landstormens inkallande till tjänstgöring sker på sätt i § 29 mom. 2 är föreskrifvet.

2. Värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åtlydnad af inkallelse i enlighet med § 29 mom. 2 till tjänstgöring, som i mom. 1 här ofvan omförmäles.

När värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad krigslag.

Öfvergångsstadganden.

§ 52.

Värnpliktigs
utbildning
under öfver-
gångstiden.

1. Under år 1902 skall värnpliktig, som tillhör andra klassen och är inskrifven vid fotfolket, artilleriet, ingenjörtrupperna eller trängen, för sin utbildning tjänstgöra under tjugutva dagar.

2. Beträffande värnpliktig, som inskrifves under något af åren 1902, 1903, 1904, 1905, 1906 eller 1907, skola, utom i det fall här nedan sägs, föreskrifterna uti § 27 mom. 1 angående värnpliktigs tjänstgöringsskyldighet under fredstid icke tillämpas. Sådan värnpliktig är i stället skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i sammanlagdt etthundrasjuttiotva dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen*:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratolf dagar under första året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvart och ett af andra och tredje året;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna*:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundratrettiosju dagar under första året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettiofem dagar under andra året;

c) vid *flottan*:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnde värnpliktige äfvensom af andra å sjömanshus inskrifne värnpliktige, till det antal Konungen bestämmer, i en följd med början under första eller andra året,

af till fästningstjänst inskrifne värnpliktige med en första tjänstgöring om etthundratrettiosju dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om trettiofem dagar under tredje året, samt

af flottans öfrige värnpliktige med en första tjänstgöring om åttiosex dagar under första året samt med en repetitionsöfning om åttiosex dagar under andra året.

Yngling, som under åren 1906 och 1907 inskrifves på grund af § 6 i denna lag, men först år 1908 eller därefter uppnår värnplikts-

åldern, är skyldig att, i den ordning Konungen bestämmer, tjänstgöra under så lång tid, som i § 27 föreskrifves.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Värnpliktig, som aflagt medicine kandidatexamen och fullgjort omedelbart därefter följande föreskrifven propedeutisk tjänstgöring vid universitetsklinikerna, äfvensom värnpliktig, hvilken aflagt tandläkar-examen, må, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsöfningar i en följd.

3. Värnpliktig, som fullgjort honom åliggande första tjänstgöring senare än den åldersklass, som han tillhör, är skyldig fullgöra den tjänstgöringsskyldighet, som åligger värnpliktig i den klass, med hvilken han fullgör första tjänstgöringen.

Stadgandet i § 34 mom. 1, att värnpliktig, som afses i andra stycket af samma moment, anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, skall vinna tillämpning genast efter utfärdandet af denna lag.»

Hvad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

J. V. Wallin.